

*Tetiana Konovalenko, Tetiana Tarasenko,  
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University*

### ***Traditional and innovative methodologic education of future English language teacher in Ukraine***

**Abstract:** The article is devoted to the study of methodologic education of future English language teacher in Ukrainian higher school within a diachronic aspect. The authors also present the information about implementing the innovative curriculum of “Methodology of English Language Teaching”. The comparison of traditional and innovative approaches to the methodological education of future English language teacher is realized in the article.

**Keywords:** professional education, future English language teacher, “Methodology of English Language Teaching”, approach, curriculum, higher school, structure of the course, school experience.

*Тетяна Коноваленко, Тетяна Тарасенко,  
Мелітопольський державний педагогічний  
університет імені Богдана Хмельницького*

### ***Традиційна та інноваційна методична підготовка майбутнього вчителя англійської мови в Україні***

**Анотація:** Статтю присвячено дослідженню методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови у вищій школі України в діяхронічному аспекті. Також наводиться інформація про уведення в дію інноваційної програми з «Методики навчання англійської мови». Здійснюється порівняння традиційного та інноваційного підходів до методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови.

**Ключові слова:** фахова підготовка, майбутній вчитель англійської мови, «Методика навчання англійської мови», підхід, навчальна програма, вища школа, структура курсу, педагогічна практика.

Указом президента України 2016 рік оголошено роком англійської мови в Україні. Англійська мова є чи не найважливішим інструментом у процесі інтернаціоналізації культур, ведення міждержавного діалогу, глобалізації міжкультурної комунікації. Активна співпраця з іншими країнами в політичній, економічній, науковій та інших сферах, використання мережі Інтернет, туризм, встановлення дружніх зв'язків із представниками різних народів зумовлює необхідність підвищення рівня володіння англійською мовою всіх верств населення. Ключову роль у досягненні цієї мети відіграє учитель англійської мови. Завдання закладів вищої педагогічної освіти полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців-філологів, здатних якісно навчати англійської мови як дітей, так і дорослих. Провідну роль у цьому процесі відіграє методика навчання англійської мови.

Історія розвитку методичної науки в колишньому СРСР, до складу якого входила Україна зазнала різних підходів від опису її як практичного застосування порівняльного мовознавства на початку 1930-х років (Є. Рит), через визначення методики як частини педагогічної науки до остаточного оформлення методики як самостійної науки в кінці 1940-х років. У сучасній методиці так само, як і багато років тому, актуальною і невирішеною досі залишається проблема пошуку і вибору найбільш ефективних і раціональних шляхів навчання іноземних мов, які відповідають сучасним умовам навчання і відповідають вимогам стандартів сучасної освіти [1].

Традиційна підготовка вчителів англійської мови в Україні, як і в більшості пострадянських країн, побудована на засадах методичної школи, створеної такими науковцями, як О. Леонтьєв, Г. Китайгородська, Ю. Пасов та інші, які на базі досягнень лінгвістики, психології, загальної дидактики, психолінгвістики, соціальної психології, теорії діяльності у 60-70-ті роки ХХ століття викликали до життя комунікативний, діяльнісний, особистісно-орієнтований метод на противагу граматико-перекладному, змішаному (І. Грузинська, А. Любарська), свідомо-зіставному (Л. Щерба, В. Аракін, А. Мироліубов, З. Цветкова, В. Цетлін, С. Фолмкіна), свідомо-практичному (Б. Беляєв) методам, які панували у радянській методиці у першій половині ХХ століття.

Надбання науковців у галузі викладання іноземних мов отримали свій розвиток в українській системі середньої і вищої освіти. Спираючись на досягнення науки попередніх років, сучасні провідні методисти, серед яких І. Андрійко, О. Бігич, С. Гапонова, О. Коваленко, С. Ніколаєва, К. Онищенко, В. Плахотник,

В. Редько, С. Роман, Н. Скляренко та інші, розвинули засади комунікативного особистісно орієнтованого підходу до вивчення іноземної мови з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільства.

Отже, на сьогоднішній день у вищих навчальних закладах України здійснюється теоретична і практична підготовка вчителя англійської мови. Протягом кількох десятків років в українських вищих навчальних закладах теоретична підготовка такого фахівця здійснюється на заняттях з дисциплін педагогічного та психологічного циклу і з «Методики навчання іноземної мови». Цей предмет має посідати провідне місце у системі професійної підготовки фахівця, оскільки до його основних завдань відносяться визначення головних компонентів теорії сучасного навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах, навчання здобувачів вищої освіти використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань; ознайомлення майбутніх учителів із сучасними тенденціями в навчанні іноземних мов як в Україні, так і за кордоном; розкриття суті складових частин та наукового інструментарію сучасної методики як науки; спрямування студентів на творчий пошук під час практичної діяльності у школі; формування у майбутніх фахівців під час практичних занять усіх необхідних професійно-методичних умінь.

У межах практичної підготовки вчитель англійської мови повинен уміти реалізувати комунікативно-навчальну, виховну, розвивальну, освітню функції, а також має бути здатним здійснювати гностичну, конструктивно-планувальну, організаторську функції з метою забезпечення ефективного навчального процесу [2].

Дисципліну «Методика вивчення англійської (іноземної) мови» здобувачі вищої освіти опановують упродовж одного-двох семестрів. На лекціях вони ознайомлюються з теоретичним матеріалом щодо системи навчання англійської мови в Україні та усіх її складових, а на практичних заняттях майбутні вчителі аналізують нормативні документи та підручники, вчать писати конспекти уроків та сценарії позакласних заходів, демонструють фрагменти уроків.

Незважаючи на наявність чисельних досліджень, здійснюваних з метою вдосконалення методичної науки, та наявний досвід вчителів іноземної мови, стан розвитку методики навчання іноземної не є задовільним, оскільки реальний стан навчання іноземних мов у середній школі не задовольняє основних стейкхолдерів: учнів, їхніх батьків та й самих вчителів у переважній більшості.

Про це свідчать результати допроектного дослідження, здійсненого робочою групою спільного проекту Британської Ради в Україні та Міністерства освіти і науки України «Шкільний вчитель нового покоління». Власне, результати опитування показують, що учні не висловлюють певних зауважень, проте «засвідчують домінуючу роль викладача на уроках іноземної мови. 91% опитаних констатують, що саме вчитель обирає тему та визначає види діяльності; 92% зазначають, що вчитель пояснює правила; 95% відповідей містять докази того, що здебільшого вчитель перевіряє та оцінює роботу учнів» [3]. Таким чином, виявлено, що декларуючи позитивне ставлення до уроків іноземної мови, школярі задовольняються традиційними видами діяльності на уроці, які не сприяють досягненню поставлених програмою цілей формування комунікативної компетенції.

Крім того, про недостатній рівень володіння іноземною мовою учнями-випускниками шкіл свідчить той факт, що дуже невелика кількість з них володіють мовою на рівні B1, заявленому в шкільній програмі. Це підтверджується тестуванням вступників до ВНЗ.

Проблема якісного навчання іноземних мов у школі насамперед пов'язана з недостатньою якістю фахової підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. Як показали результати аналізу навчальних планів, ключова – методична – складова представлена переважно єдиною дисципліною «Методика навчання іноземної мови» і становить в середньому 3 % від загального навчального навантаження.

Саме тому «зацікавлені сторони, які брали участь в анкетуванні (ректори, декани та завідувачі кафедр, викладачі та студенти ВНЗ) висловлюються за необхідність внесення змін у систему та зміст методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Найвагомішими, на думку респондентів, є такі зміни: збалансування теорії та практики у методичній підготовці майбутніх учителів; збільшення кількості годин на вивчення курсу методики викладання іноземних мов; оновлення змісту та формату методичної підготовки студентів; запровадження наскрізного викладання курсу методики; реорганізація педагогічної практики студентів» [3].

Отже, робочою групою проекту на чолі з менеджером було вирішено докорінно змінити підходи до викладання і змістове наповнення «Методики навчання англійської мови». Таким чином, було розроблено програму та навчаль-

но-методичне забезпечення інноваційної дисципліни. Програму дисципліни створено за наступними принципами: методика викладання – ключова дисципліна підготовки майбутніх учителів; викладання англійською мовою; різноманітність підходів до навчання з переважанням інтерактивних; доповнення курсу методики курсами з практики мови; стандартизація основних вимог; чітка періодизація шкільної практики; поточне оцінювання протягом курсу.

Програма складається з шести модулів, кожен з яких охоплює досить широке коло методичних проблем, а модуль містить декілька розділів, присвячених важливим питанням методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови. Модуль вивчається протягом одного семестру, починаючи з третього, а загальна кількість годин, рекомендованих для вивчення окремого модуля, відповідає кількості годин, яку університети мають виділити на оволодіння цим програмним курсом. Програма починається з чотиригодинного вступного заняття, на якому студенти знайомляться зі структурою курсу та вимогами до його вивчення.

Шість модулів програми, відображають той шлях, який студенти мають пройти від учнів, що вивчають мову, до вчителів, що її навчають. Таким чином, протягом третього і четвертого семестрів відбувається оволодіння основами викладання, а більш складні теми вивчаються пізніше. Кожний розділ вивчається протягом 18 аудиторних годин і потребує не менше, як 12 годин самостійної роботи. До опису модуля входять формулювання цілей, результатів учіння і рекомендовані специфікації контрольних завдань. У розділах детально описані завдання, приблизний зміст занять та наведено список рекомендованої літератури.

Слід також звернути увагу й на проведення практики у школі. Так, за традиційною схемою склавши екзамен з дисципліни «Методика вивчення англійської мови», майбутні учителі англійської мови протягом 1-1,5 місяця проходять виробничу (педагогічну) практику у середній школі. Така практика є не першим досвідом здобувачів вищої освіти щодо ознайомлення зі структурою навчального закладу та специфікою роботи вчителя. Навчальні практики передбачені на другому і третьому році навчання, але вони нетривалі (1-2 тижні) і мають переважно ознайомлювальний характер.

Протягом виробничої (педагогічної) практики на випускному курсі майбутні учителі-філологи мають змогу закріпити теоретичні знання та вміння викладан-

ня англійської мови практичним шляхом, проводячи уроки англійської мови у різних класах відповідно до розкладу. Основними завданнями виробничої (педагогічної) практики є: оволодіння змістом та програмою з англійської мови на різних етапах загальноосвітньої школи; застосування набутих знань на практиці у навчально-виховній роботі зі школярами різного віку. Педагогічна практика являє собою органічну складову навчально-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки майбутніх учителів-філологів з фахових дисциплін з їхньою практичною діяльністю в школі. Виробнича (педагогічна) практика має забезпечувати безперервність та послідовність формування вмінь та навичок, професійне становлення майбутнього вчителя англійської мови.

Проте у зв'язку зі зміною формату «Методики навчання англійської мови» доцільним виявився і перегляд форм і принципів проведення практики в школі. Оскільки методична дисципліна стала наскрізною в навчальному плані, то вирішено було, що й практика має також стати наскрізною і більше зосередженою саме на навчанні англійської мови. Важливим є те, що після засвоєння окремої порції методичного матеріалу студенти отримують відповідні завдання в межах реалізації практики. Студенти-майбутні вчителі набувають практичного досвіду роботи в школі у три етапи: у третьому та четвертому семестрах як спостерігачі, у п'ятому, шостому та сьомому семестрах як асистенти шкільного вчителя, у восьмому семестрі як практикуючі вчителі, до обов'язків яких входить проведення повноцінних уроків. Кожний етап передбачає наявність міцних зв'язків між курсом методики та практикою в школі (за рахунок виконання спеціально розроблених завдань).

Інноваційна програма «Методики навчання англійської мови» та новітні підходи до організації практики мають вагомі переваги порівняно з традиційними підходами. З вересня 2016 року розпочалося пілотування означеної програми і вже показує перші позитивні результати. Нова програма вносить суттєві зміни до організації підготовки вчителів англійської мови. Впровадження таких змін потребує часу та терпіння. Безперечно, будуть виникати проблеми, перешкоди та затримки, а в університетах обов'язково знайдуться люди, які будуть скептично ставитися до необхідних змін. Це неминуча ознака будь-якої реформи. Проте її розробники сподіваються, що ефективність програми буде підтверджена і стане новим етапом у сфері методики навчання іноземних мов.

**Список літератури:**

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєвої. Переклад з англ. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Кол-в авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 320 с.
3. Шкільний учитель нового покоління. Допроєктне базове дослідження (березень 2013 – березень 2014). – К.: Ленвіт, 2014. – 60 с.